

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search

<http://ageconsearch.umn.edu>

aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

No endorsement of AgEcon Search or its fundraising activities by the author(s) of the following work or their employer(s) is intended or implied.

S Z E M L E

GERGELY ISTVÁN AZ AGRÁRGAZDASÁGI KUTATÓ INTÉZETBEN

Az Agrárgazdasági Kutató Intézetet meglátogatta Gergely István miniszter-helyettes, aki *A mezőgazdaság műszaki fejlesztése és a jövedelmezőség* címen érdekes előadást tartott az intézet vezetői, munkatársai előtt. Közérdeklődésre számot tartó előadásának vezérfonalát az ebbe a témába vágó, a IV. ötéves tervidőszak elején jelentkező legfontosabb problémák alkották. Az előadás ezekkel kapcsolatos megállapításait, felvetésük sorrendjében, vázlatosan a következőkben összegezhetjük.

A MŰSZAKI FEJLESZTÉS GAZDASÁGOSSÁGA

A műszaki fejlesztés és a jövedelmezőség a legszorosabb kapcsolatban áll egymással. A jövedelmezőség legtöbbször csak műszaki fejlesztés útján növelhető. A műszaki fejlesztés gazdaságossága azonban nagy mennyiségű terméktöbblet előállítását követeli meg. Ezért a műszaki fejlesztésnél komplexitásra kell törekedni, mert egy-egy hiányzó láncszem az egész beruházás hatékonyságát veszélyeztetheti.

A nagyüzemi keretek ösztönzik és megkínálják a technológiaiailag fejlett megoldásokat. Ebbe az irányba hat a csökkenő földterület és a csökkenő emberlétszám is. Néhány ágazatban (baromfi, sertés, kukorica és részben a napraforgó) gyorsan kibontakozott és megvalósult komplex, korszerű műszaki fejlesztéssel átitott sikereket értünk el.

Jó műszaki fejlesztés esetén is vannak azonban a jövedelmezőségre negatívan ható tényezők. Ilyenek

- az ipari eredetű anyagok árának növekedése,
- a munkabérek emelkedése,
- a munkaintenzitás nem kielégítő volta stb.

Ezen tényezők hatását helyes üzemi munkaszervezéssel ki lehetne küszöbölni, de sajnálatos módon az üzemek vezetésében, a döntések hozatalában nem veszik kellő súllyal figyelembe az üzem- és munkaszervezés alapelveit.

A MŰSZAKI FEJLESZTÉSI MEGOLDÁSOK SZÍNVONALA

A műszaki fejlesztés módozatainak megválasztása tekintetében kétféle nézet uralkodik, melynek vezérelvei a következőképpen fogalmazhatók meg:

- maximális igényű, „világsszínvonalú műszaki fejlesztés”,
- vagy „primitívizálással optimális jövedelem” elérésére való törekvés.

A „világsszínvonalú műszaki fejlesztés” elveinek hirdetői és követői gyakran lépnek fel a beruházás költségeit lényegesen megnövelő, de a termelés kevésbé, vagy egyáltalán nem befolyásoló (esetleg esztétikai szempontból szép) külső megoldások megvalósítása érdekében.

Ugyanakkor a „primitív” megoldások hívei a műszaki fejlesztés szükségtelenségére szavaznak azzal az indoklással, hogy a magyar mezőgazdaságnak a különleges „magyar” természeti adottságok (föld, napfény stb.) gyümölcsöztetéséből származó extra termékekkel kell a világpiacot meghódítania, ami egészen extenzív termelési körülmények között is megvalósítható. A valóság ezt az álláspontot már megcáfolta.

Az egyszerű megoldás a korszerű, de egyben gazdaságos műszaki-fejlesztési megoldások keresése.

Általában alapelveként kell elfogadni, hogy a beruházások tervezésénél (épü-

letnél) 25–30 évnél messzebbre nem lehet nézni, a technológiai megoldások gyors műszaki avulása miatt. A költségek csökkentésének útja elsősorban az olyan megoldások keresésében rejlik, amelyek a lehetőségeken belül mellőzik a termelési folyamatban részt nem vevő (csak keretet adó) beruházási részleteket.

Nem lehet városi esztétikát keresni az állatok elhelyezési körleteiben. Szükségtelen az olyan „higiéniai követelmények” betartása, amelyek ma még gyakran a lakóházak építkezéseinél sem teljesíthetők hiánytalanul. Emiatt ma egy tehén férőhelye 10%-kal többre kerül, mint egy magyar állampolgár lakása. A kivitelezők ma még nincsenek kellőképpen érdekeltté téve az olcsóbb megoldások keresésében, a tervezők pedig éppen a költségek emelkedése útján jutnak magasabb jövedelemhez.

Követelmény az épületberuházásokkal szemben a technológiai célszerűség mellett az olcsóság és a gyors kivitelezési lehetőség. Eldöntésre váró kérdés, hogy a létesülő beruházások egyedi tervek vagy típustervek alapján készüljenek.

Az egyedi tervek alapján készülő beruházások belső berendezései is egyedi gyártást követelnek meg, ami a beruházások kivitelezésénél jelentős költség-többletet jelent.

Célszerű lenne a beruházásokat a típustervek irányába terelni. Ennek előfeltétele a jó típusterv, melynek kivitelezése többféle anyagból történhetne, de mindegyik azonos tartástechnológiára lenne alkalmas. Ezáltal a belső berendezések nagy szériában gyártható, iparképes tételekké válnának, ami várhatóan az előállítási árak csökkenését eredményezné.

A GÉPESÍTÉS FEJLESZTÉSE

A mezőgazdaság gépesítésének fejlesztése terén is számtalan eldöntetlen kérdés vár megoldásra. Az 1971–1980-

as években a mezőgazdaság erőgép-állománya teljes mértékben felújításra kerül. Az ezzel kapcsolatosan felmerülő gépesítésközményi problémák egyike az, hogy a termelésből kieső traktorokat milyen vonóerejű traktorokkal helyettesítsük. A mezőgazdaság gépesítésének múltja eddig lépcsős fejlődést mutatott. Az állati vonóerő lecserélése, illetve helyettesítése zömmel 25–30 LE-s traktorok beszerzésével oldódott meg. Ezt követte az 1960-as években az 50 LE-s traktorok korszaka. Kérdéses, hogy a 70-es években célszerű-e 60, illetve 80 LE-s traktorokkal pótolni a termelésből kilépő erőgépeket, vagy gazdaságosabb a traktorosztály kihagyásával a már gyártásban levő 110–150 LE-s kerek és lánc-talpas traktorokat beállítani helyettük.

Számításokat kellene végezni, melyekből kitűnnének a két traktorosztály felszerszámozásának beruházási költségei és a beruházás megtérüléséhez szükséges termelési eredmények.

Nem vagyunk tökeerősek, ezért általában a kevésbé költséges technológiai megoldásokra kellene törekednünk.

E szempontból külön ki kell emelni a növényvédelem területét. Itt jelenleg egyértelműen vegyszer-centrikusak a technológiáink, elhanyagolva a biológiai és mechanikai védekezés formáinak keresését. A biológiai és mechanikai védekezés jelentőségét hangsúlyozza az is, hogy a világon — a növényvédelmi kutatásokon belül — túlsúlyba jutottak az ilyen irányú kutatások.

A műszaki fejlesztés általában nem igényli a nagy eszközválasztékot. Ezt igazolják a fejlett nyugat-európai és amerikai mezőgazdaságból szerzett információink is. Kevés, de jó típus adja a megfelelő választékot. Emellett szükséges, hogy állami támogatásban csak a kifogástalan típus részesüljön. Ez elsősorban igaz a műtrágya, a növényvédőszer, az épület és a gép vonatkozásában.

E célk...
sitják m...
Európáb...
termelék...
delmezős...
Nyugat-l...
rületi ter...
törékvés...
szempont...
mőterület...
tendenciá...
lékenység...
melésben...
sége is es...
lékenység...
len. A nép...
az élelmis...
mékét vá...
velni kell...
sokra len...
teink kor...
szerűen c...
álló befek...
lisan hasz...
sünk opti...
hát napir...

MŰSZAKI

A műsz...
mind a g...
képesség...
új technil...
teket. Ha...
méret tek...
technika...
nek. Bizo...
változtata...
ni túlzott...
a nagyüz...
szemben...
sorban a...
vonal, ere...
zettség (t...
ségében je...
szet 2000...
mondható...
os tehené...

MŰSZAKI FEJLESZTÉS
ÉS TERMELÉSBŐVÍTÉSMŰSZAKI FEJLESZTÉSI INFORMÁCIÓK —
TUDOMÁNYOS ÉS IPARI HÁTTÉR

E célkitűzéseket eltérő módon valósítják meg az USA-ban és Nyugat-Európában. Az USA-ban a munka-termelékenységet és az optimális jövedelmezőséget helyezik előtérbe, míg Nyugat-Európában elsősorban a területi termelékenység növelésére való törekvés a jellemző. Nálunk mindkét szempontot figyelembe kell venni. Termelőterületünk korlátozott, és esőkenő tendenciát mutat, ezért a területi termelékenységet fokozni kell, másrészt a termelésben részt vevő élő munka mennyisége is csökken, ezért a munka termelékenységének fokozása is elengedhetetlen. A nép gazdasága mezőgazdaságtól és az élelmiszer-gazdaságtól egyetöbb terméket vár, így a termékmennyiséget növelni kell. Ehhez nagyfokú beruházásokra lenne szükség. Beruházási kere teink korlátozottsága viszont szükség szerűen előírja, hogy a rendelkezésre álló befektetési lehetőségeinket optimálisan használjuk ki. Műszaki fejlesztésünk optimalizálásának programját tehát napirendre kell tűzni.

MŰSZAKI FEJLESZTÉS ÉS ÜZEMMÉRET

A műszaki haladás mind az épületek, mind a gépek tekintetében a teljesítőképesség növelése irányába mutat. Az új technika feszíti a szűk üzemi kere teket. Hazai nagyüzemeink zöme üzemméret tekintetében megfelel a modern technika ilyen irányú követelményeinek. Bizonyos fókig szemléletünk megváltoztatására van szükség. Ugyanis mi túlzottan a nagy méretet tartottuk a nagyüzem első sajátosságának, ezzel szemben a korszerű nagyüzem elsősorban a termelési intenzitás (színvonal, eredmény) és a termelési szervezethez (termelési módszerek) fejlettségében jelentkezik. 1000 db-os tehenészet 2000 liter tejhozammal kevésbé mondható nagyüzemnek, mint 400 db-os tehenészet 4000 literes termeléssel.

A jó műszaki fejlesztés előfeltétele a friss információ. Ennek érdekében figyelemszolgálatra lenne szükség, mely a műszaki fejlődés terén elért nemzetközi kutatási eredményeket regisztrálja, és erről tájékoztatja az érdekelteket. Ezzel elkerülhető lenne, hogy olyan műszaki megoldásokat vezessünk be, ami a világ színvonalon már régen elavult, vagy a kutatók olyan problémák megoldásával fáradoznak, ami már régen nem időszerű. Például nem érdemes nálunk a kutatóerőket egy új hibrid-fajta előállítására fordítani, amikor ez keleti, nyugati viszonylatban már megoldott feladat. Azt viszont kutatói feladat eldönteni, hogy a meglévő és kapható fajták közül melyeket érdemes nálunk termelésbe állítani, melyekkel tud nagyobb nyereséget elérni egy-egy ágazat. Ezzel elkerülhető, hogy 14 fajtával foglalkozzon egy ágazat — mint jelenleg a sertés esetében —, de nincs eldöntve, hogy melyik az a három-négy fajta, amellyel hazai viszonylatban maximális nyereség érhető el.

Ugyanez vonatkozik a technológiai rendszerek átvételére is.

Műszaki fejlesztési elképzeléseinket csak megfelelő ipari háttér segítségével tudjuk realizálni. Nyíltan megmondhatjuk, hogy ezen a területen számos problémánk van. Gépi beruházásainkat nagyrészt a szocialista országokból szerezzük be. Munkagép-gyártásunkban a saját fejlesztés mellett nagyobb súlyt kell a külföldi partnerekkel való gyártási kooperációkra építeni.

Jók a tapasztalataink az élelmiszer-gazdaság saját mezőgépiparának a koncentrálása terén. Jó eredményeket hozott a nemrégén létesített Mezőgépipari Egyesülés és az Agropanell. További működésükhöz jogos reményeket fűzünk.

Az előadás folyamán még számtalan műszaki fejlesztést érintő kérdést

említett meg az előadó, melyek szélesebb és mélyebb kibontására az idő korlátozottsága és a téma kimeríthetlensége következtében nem kerülhetett sor.

Gergely István előadásának végén annak a reményének adott kifejezést, hogy ez a találkozás nemcsak a kutató intézet dolgozóinak válik hasznára,

hanem a MÉM műszaki fejlesztési problémáinak megoldásában is elősegíti majd az előbbre lépést. Ennek érdekében a MÉM további ökonomiai tanulmányokat vár az intézettől, első sorban az előzőekben tárgyalt témakörökben.

Az előadást konzultáció követte.

Szomolányi Ferencné

AZ ÉLELMISZER-GAZDASÁG¹ VERTIKÁLIS INTEGRÁCIÓJÁNAK TUDOMÁNYOS KUTATÁSA NEMZETKÖZI KOORDINÁCIÓBAN

A KGST illetékes testületi szervei² 1969. évben alakították ki az 1971—1975-ös időszak közös (együttműködésre alapozott) mezőgazdasági és erdészeti kutatási tervét. E terven belül magyar javaslatra helyet kapott A mezőgazdaság integrációja a népgazdaság többi termelési ágaival az egyes KGST tagországokban című téma is. Ugyancsak magyar javaslatra a témavezetéssel az Agrárgazdasági Kutató Intézetet bízták meg.

Intézetünkben már régóta folynak e témában kutatások. Az élelmiszer-gazdasággal, a vertikális integrációval összefüggésben hazánkban számottevő szakirodalom jelent meg, továbbá a többi KGST tagországhoz képest Magyarországon a gazdasági gyakorlatban is viszonylag jobban előrehaladt a vertikális integrációs folyamatok szervezése.

Gazdasági irányításunkban komoly előrelépést jelentett, hogy a mezőgazdaság és az élelmiszeripar egységes minisztériumi irányítás alá került. A vertikális szemlélet népgazdasági szinten is kifejezésre jutott e két fő ágazat közgazdasági szabályozóinak közelítésében, valamint az elmúlt évek során hozott különböző gazdasági intézkedésekben, amelyek elősegítik a mezőgazdaság és az élelmiszeripari ágazatok integrálódását.

A téma kutatási koordinációjának első menetében az Agrárgazdasági Kutató Intézet megküldte valamennyi KGST tagország intézetének a főbb szempontokat tartalmazó témavázlatot, amely a közös kutatás menetének alapját képezné. A kutatásban közreműködni szándékozó intézetek javaslatainak, észrevételeinek figyelembevételével összeállt a végleges megállapodás alapját képező dokumentum.

Ez év október 4—9. között rendezik meg Budapesten azt a tudományos-módszertani értekezletet, amely arra hivatott, hogy e közös kutatásban részt vevő intézetek álláspontjait egyeztesse, s meghatározza az egyes résztvevőkre háruló munkarészeket.

A téma kutatásában a szófiai Agrárgazdasági és Üzemszervezési Kutató Intézet, a moszkvai Össz-Szövetségi Agrárgazdasági Kutató Intézet, a varsoi Agrárgazdasági Kutató Intézet, valamint a prágai Agrárgazdasági és Élel-

¹ A cikk nyomdában adásakor tartották a tudományos-módszertani értekezlet tanácskozásait. Az elhangzott vitáról egy későbbi számunkban adunk tájékoztatást. (A szerk.)

² A KGST Mezőgazdasági Állandó Bizottsága és ennek Tudományos Kutatásokat Koordináló Állandó Munkacsoportja.